Raadsvoorstel

Portefeuillehouder: **Antoinette Ingwersen**	**Opgesteld door:** **Bertus Mertens**, **ROG Economie & Duurzaamheid**	
Besluitvormende vergadering: 25 april 2024	**Registratienummer collegebesluit:** 349370	**Raadsnummer** (niet invullen, dit vult de griffie in)
Titel / onderwerp: Herijking Transitievisie Warmte		

Samenvatting:
In 2021 heeft de gemeente Nieuwkoop de eerste Transitievisie Warmte vastgesteld. Hierin is aangegeven op welke manier gebouwen en woningen in de gemeente Nieuwkoop naar duurzame vormen van verwarmen kunnen gaan. Bij de vaststelling in 2021 is een amendement opgenomen om de herijking al na twee jaar uit te voeren in plaats van na vijf jaar. Deze herijking bouwt voort op de analyse uit 2021. De afgelopen twee jaar vonden ingrijpende ontwikkelingen plaats in het vakgebied van de warmtetransitie en specifiek in de betaalbaarheid van warmtenetten. Een belangrijk onderdeel wat nog mist, is de vaststelling van de Wet Collectieve Warmte en de Wet Gemeentelijke Instrumenten Warmtetransitie. Deze wetten zijn een essentiële schakel in het aanwijzen van wijken voor aardgasvrij. Daarom zullen we over 2 jaar opnieuw herijken.

Deze herijking geeft een update van de ontwikkelingen en de stand van zaken. Zo zijn de warmtebronnen en warmteclusters geactualiseerd. Daarnaast wordt ingegaan op de kansen voor collectieve warmtevoorzieningen. Voor het eigendom en beheer van warmtenetten bestaat de keuze tussen een publiek of privaat meerderheidsbelang. Met een publiek meerderheidsbelang kunnen maatschappelijke waarden beter geborgd worden dan bij privaat eigendom. Wel is het de vraag of publieke organisaties over voldoende uitvoeringskracht en financiële middelen beschikken. Een warmtebedrijf is verantwoordelijk voor het uitvoeren van de taken op het gebied van de warmtevoorziening. Deelneming in een warmtebedrijf heeft impact op de gemeentelijke organisatie. Daarnaast moeten woningen voldoende geïsoleerd en aardgasvrij-gereed zijn. Daarom zet de gemeente in op wijkaanpakken om inwoners te ondersteunen bij het verduurzamen van de woning.

Voorgesteld besluit:
De raad wordt voorgesteld het volgende te besluiten:

1. Het beleidsdocument “Herijking Transitievisie Warmte gemeente Nieuwkoop” vast te stellen;
2. De focus van de gemeente Nieuwkoop blijft op ‘aardgasvrij gereed’ zolang het Wetsvoorstel Collectieve Warmte (WCW) en het Wetsvoorstel Gemeentelijke Instrumenten Warmtetransitie (WGIW) nog niet zijn vastgesteld;
3. De gemeente Nieuwkoop zet in op het realiseren van publieke collectieve warmtenetten als deze de laagste maatschappelijke kosten hebben en deze financieel en organisatorisch haalbaar zijn;
4. De gemeente Nieuwkoop hanteert als uitgangspunt bij toekomstige warmtenetten een publiek meerderheidsbelang. Daarbij kan een uitzondering gemaakt worden voor warmtegemeenschappen van afnemers die samen hun eigen warmtevoorziening willen ontwikkelen;
5. De volgende herijking van de Transitievisie Warmte vindt over twee jaar plaats.

burgemeester en wethouders van Nieuwkoop

TOELICHTING

Inleiding / aanleiding
Voor 2050 is het doel om een aardgasvrije gebouwde omgeving in Nederland te realiseren. De Transitievisie Warmte geeft richting aan deze transitie. Bij de vaststelling in 2021 is een amendement opgenomen om na twee jaar een herijking uit te voeren. De afgelopen twee jaar vonden ingrijpende ontwikkelingen plaats. Een aantal hiervan zijn: de betaalbaarheid van warmtenetten, de taakstelling van gemeenten in de warmtetransitie, geopolitieke ontwikkelingen rondom fossiele brandstoffen, aanvullende wetgeving vanuit het Rijk, verbetering van de techniek voor warmtepompen en de tariefstelling van de Autoriteit Markt en Consument (ACM). Dit maakt dat de uitgangspunten van 2021 zijn veranderd. Een herijking is ook nodig omdat het nemen van geen actie in bepaalde gevallen betekent dat er kansen gemist worden. Met iedere woning die een individuele oplossing installeert vermindert bijvoorbeeld de haalbaarheid van een warmtenet.

De twee belangrijkste toekomstige wetten zijn de Wet Gemeentelijke Instrumenten Warmtetransitie (WGIW) en de Wet Collectieve Warmte (WCW). Na vaststelling van deze wetten krijgt de gemeente een regierol in de warmtetransitie met een bevoegdheid voor het verwijderen van de aardgasaansluitingen. Ook wordt publiek eigendom van warmtenetten de nieuwe standaard en moet de gemeente Nieuwkoop vóór 2027 een warmteprogramma hebben vastgesteld.

Om sturing te geven aan de warmtetransitie is het noodzakelijk uitgangspunten vast te stellen waarop verschillende warmtevoorzieningen afgewogen kunnen worden. De gemeente hecht grote waarde aan de uitgangspunten duurzaamheid, betaalbaarheid, leveringszekerheid, transparantie en gelijkwaardigheid. Hierbij wordt zowel ingezet op de laagste maatschappelijke kosten als op betaalbaarheid voor de eindgebruiker.

Op verschillende punten is een actualisatie nodig van de in gemeente Nieuwkoop aanwezige warmtebronnen nodig. Uit het Scan 25 onderzoek (zie bijlage 3) en de kleinschaligheid van de dorpen blijkt dat diepe geothermie voor het grootste deel van de gemeente niet haalbaar is. Bij het benutten van restwarmte voor het verwarmen van woningen is het punt van leveringszekerheid een zorg. In Nieuwkoop liggen vooral kansen voor lage temperatuurbronnen zoals aquathermie, de buitenlucht, PVT-panelen en bodemenergie. Door innovaties komen ook nieuwe bronnen beschikbaar. Ook de warmtebehoefte verandert. Door de vele subsidiemogelijkheden en de hoge energieprijzen gaan gebouweigenaren aan de slag met isolatiemaatregelen waardoor er minder energie verbruikt wordt. Dit is een gunstige ontwikkeling waarbij lage temperatuur warmtenetten meer de standaard worden. Op 1 juni 2023 is de Warmte Investering Subsidie (WIS) vastgesteld. Hierdoor is de betaalbaarheid van warmtenetten die meer dan 250 bestaande woningen van warmte kunnen voorzien sterk gestegen. Deze grens is een belangrijke factor in het vormen van de warmteclusters.

Binnen Nieuwkoop onderscheiden we de volgende warmteclusters:

Grootschalige warmteclusters	*Kleinschalige warmteclusters*	Bedrijventerreinen
Ter Aar, Nieuwveen, Nieuwkoop en Langeraar	Noorden, Korteraar, De Meije, Noordeinde, Noordse Dorp, Papenveer, Vrouwenakker, Woerdense Verlaat, Zevenhoven	De Olm en Bovenland

Zelfs met de WIS is de financiële haalbaarheid van warmtenetten nog zeer onzeker. Dit heeft met name te maken met de hoeveelheid woningen die in een gebied aansluiten (het volloop risico). Het is niet haalbaar om aan te geven wanneer en hoe deze gebieden in Nieuwkoop van het aardgas afgaan zolang de relevante wetgeving nog niet is vastgesteld.

Warmtenetten:
Voor grofweg een derde van de gebouwde omgeving in Nederland is een collectief warmtenet de optie met de laagste maatschappelijke kosten. Publiek eigendom wordt in de nieuwe Warmtewet verplicht. Toch kan het college van B&W er via een ontheffing voor kiezen een warmtebedrijf zonder publiek meerderheidsbelang te selecteren in de situatie dat een warmtenet (warmtekavel) minder dan 1.500 woning equivalenten telt. Bij warmtenetten in privaat eigendom kunnen maatschappelijke waarden zoals betaalbaarheid en transparantie minder geborgd worden. Een warmtenet in publiek eigendom draagt bij aan de beoogde sleutelrol in de warmtetransitie. Bij het nemen van beslissingen over de ontwikkeling van collectieve warmtesystemen is een publieke aandeelhouder in staat te handelen vanuit het publiek belang. Deze benadering sluit aan bij het Nederlandse beleid ten aanzien van andere vitale infrastructuren zoals bij gas, elektriciteit, drinkwater en het spoor. Toch zitten er wel kanttekeningen aan. De gemeente heeft niet alle operationele kennis in huis en aan het zelf ontwikkelen van warmtenetten zitten grote financiële risico's. Er is nog een derde vorm van eigenaarschap: een warmtegemeenschap. In deze vorm zijn de afnemers zelf eigenaar van het warmtesysteem. Vaak is daar ook een regierol van de gemeente voor nodig.

De (financiële) haalbaarheid van warmtenetten in de gemeente Nieuwkoop is nog onzeker. Door in deze herijking van de visie de rolneming van de gemeente vast te stellen, kan de gemeente zich voorbereiden op een ontwikkeling in de toekomst. Met een actieve en ondernemende rol kan de gemeente de maatschappelijke waarden het beste borgen.

Warmtebedrijf
Rolneming en eigendom in de warmtetransitie kan via een warmtebedrijf. Deze onderneming is een aparte entiteit die verantwoordelijk is voor de uitvoering zoals het beheer en de exploitatie van een warmtenet. Deelname van de gemeente aan een warmtebedrijf heeft impact op de ambtelijke organisatie. Het ligt voor de hand om per warmteproject te beoordelen wat de financiële en organisatorische gevolgen voor de gemeente zijn.

Uitwerking wijkaanpakken
Een wijkaanpak is een essentiële schakel in het vraagstuk over hoe een buurt, wijk of dorp verwarmd wordt zonder aardgas of voorbereid wordt op aardgasvrij-gereed. De transitie naar het aardgasvrij verwarmen van woningen is een opgave die veel van bewoners vraagt. Elektrisch koken en verwarmen zorgt voor ingrijpende aanpassingen aan de woning en in gedrag. Denk hierbij aan isolatiemaatregelen, lage temperatuur verwarming, hoog rendement beglazing en de aanschaf van een warmtepomp. De gemeente heeft verschillende instrumenten om sturing te geven aan deze transitie en werkt hierin samen met lokale partners. Zo is er een samenwerking met het Duurzaam Bouwloket en zijn er in de afgelopen jaren 25 energiecoaches opgeleid die bewoners gratis advies geven. Inwoners kunnen naast landelijke subsidies sinds oktober 2023 gebruik maken van het gemeentelijke Energiebesparingsfonds.

In Woerdense Verlaat is de gemeente in goede samenwerking met dorpsraad, de Gebiedscoöperatie Nieuwkoop en betrokken inwoners een wijkaanpak gestart. Een mogelijk warmtenet gaf de aanleiding tot verder onderzoek en verschillende verduurzamingsacties. We ondersteunen inwoners met het nemen van maatregelen door het organiseren van collectieve inkoopacties. Inwoners betrekken we met informatieavonden, energiecoachbezoeken, bewonerspeilingen en een energiebesparingsgids. Een speciale werkgroep neemt hierin het voortouw. De eerste resultaten zijn zeer positief. Lokale invulling en samenwerking zoals nu ervaren in Woerdense Verlaat blijkt hierin essentieel. Daarom zetten we dit door bij de aanpak in Langeraar waar in 2023 ook een werkgroep is samengesteld. De ervaringen van Woerdense Verlaat en Langeraar gebruiken we in de volgende aanpakken. Een planning voor de wijkgerichte aanpakken is te vinden in bijlage 1.

Beoogd (maatschappelijk) effect
Met deze visie geven we de richting aan voor een aardgasvrij Nieuwkoop. Het verduurzamen van de warmtevoorziening gebeurt samen met onze inwoners, maatschappelijke organisaties, woningbouwcorporaties en (lokale) ondernemers. Hierbij werken we lokaal en gebiedsgericht. Hierdoor kunnen we beter inspelen op nieuwe ontwikkelingen en initiatieven die binnen een gebied spelen.

Het beoogd effect is een duurzame, betaalbare, transparante en betrouwbare transitie van aardgas naar duurzame alternatieven waarin inwoners kunnen meedenken en bijdragen.

Kader / eerdere besluiten / voorgeschiedenis
In het Klimaatakkoord is afgesproken dat in 2050 zeven miljoen woningen en één miljoen gebouwen van het aardgas af moeten zijn. De gemeente heeft deze doelstellingen verder uitgewerkt in het Beleidskader Duurzaamheid (2019) en het Duurzaamheidsprogramma (2021-2024). Daarnaast is in 2021 de Transitievisie Warmte vastgesteld.

Participatie / betrokken partijen / personen
In de eerste Transitievisie Warmte heeft een uitgebreid participatietraject plaatsgevonden met fysieke bijeenkomsten en gebruik van het DenkMee platform. Voor deze herijking van de transitievisie heeft participatie vooral lokaal plaatsgevonden. Met verschillende betrokken partijen is regelmatig afgestemd over de lokale warmtetransitie, zoals:

- De werkgroep Woerdense Verlaat
- De dorpsraden van de verschillende kernen
- Inwoners van de diverse kernen
- Woningbouwcorporaties
- De Gebiedscoöperatie Nieuwkoop (GCN)
- Energiecoaches
- (Lokale) ondernemers
- Maatschappelijke organisaties, kerken, sportverenigingen, enz.

Duurzaamheidsaspecten
De Transitievisie Warmte draagt bij aan de doelstellingen zoals geformuleerd in het Beleidskader Duurzaamheid 2019 en het Duurzaamheidsprogramma 2021-2024. Specifiek het reduceren van fossiele brandstoffen en de reductie van CO^2 uitstoot.

Gezondheid
Het gebruik van schone en duurzame energiebronnen draagt bij aan een beter milieu/klimaat. Dit heeft een positieve invloed op de gezondheid van onze inwoners. Daarnaast zorgt een duurzame en betrouwbare energievoorziening voor meer comfort in de woningen van inwoners.

Varianten met argumenten voor en tegen
Variant 1: De gemeente zet overal in op individuele lucht-water warmtepompen

Voor: Woningeigenaren krijgen nu duidelijkheid over het type aardgasvrije warmtevoorziening in hun wijk. De gemeente kan aan de slag met wijkaanpakken gericht op individuele warmtepompen. Inwoners kunnen overstappen op eigen natuurlijke momenten.
Tegen: De pieken van de elektriciteitsvraag in de winter zorgen voor grote netcongestie voor de netbeheerders. Collectieve oplossingen met de laagste maatschappelijke kosten kunnen niet meer gerealiseerd worden omdat een deel van de wijk al is overgestapt naar een warmtepomp.

Variant 2: De gemeente neemt geen regierol in de warmtetransitie/warmtenetten
Voor: Door nu uit te spreken dat de gemeente geen deelname heeft aan warmtenetten, scheelt dit financieel risico en ambtelijke inzet. De gemeente laat het aan de markt en woningeigenaren over te stappen naar private warmtenetten en individuele oplossingen.
Tegen: Veel minder rendabele warmtenetten zullen niet gerealiseerd worden. De gemeente verliest de regie over de betaalbaarheid van private warmtenetten en kan minder sturen in de warmtetransitie.

Variant 3: De gemeente wijst nu per kern aan wanneer en op welke manier zij van het aardgas gaan
Voor: Inwoners krijgen duidelijkheid over wanneer ze van het aardgas af moeten. Ook kunnen ze al voorsorteren op de aangegeven oplossing.
Tegen: De taakstelling voor gemeenten en de bevoegdheid om het aardgas af te sluiten in een wijk zijn nog niet wettelijk vastgesteld. Hierdoor is de financiële haalbaarheid van warmtenetten in wijken met weinig corporatiebezit nog zeer onzeker. Maar ook het overstappen naar een individuele warmtepomp is niet te verplichten.

Voorkeursvariant: De gemeente neemt wel regie maar wijst nog geen wijken aan voor aardgasvrij
Voor: De visie geeft richting en stelt kaders in een complexe opgave. Ook geeft het de ambitie van de gemeente aan op het gebied van energiebesparing en woningisolatie. De gemeente kan haar rolneming in warmtenetten bepalen en een positie innemen over het behartigen van maatschappelijke waarden die daar mee gemoeid zijn. Het aanwijzen van wijken zal pas gebeuren als de benodigde wetgeving is vastgesteld. De gemeente speelt wel in op koppelkansen als deze zich voordoen.
Tegen: De focus op aardgasvrij-gereed haalt minder snel woningen volledig van het aardgas. Er zijn onzekerheden over het tempo en de kosten van de warmtetransitie voor zowel de gemeente als bewoners. Met name bij de ontwikkeling van warmtenetten is er een groot financieel risico. Inwoners zullen deels overstappen op individuele oplossingen.

Voorgesteld besluit
De raad wordt voorgesteld het volgende te besluiten:

1. Het beleidsdocument “Herijking Transitievisie Warmte gemeente Nieuwkoop” vast te stellen;
2. De focus van de gemeente Nieuwkoop blijft op ‘aardgasvrij gereed’ zolang het Wetsvoorstel Collectieve Warmte (WCW) en het Wetsvoorstel Gemeentelijke Instrumenten Warmtetransitie (WGIW) nog niet zijn vastgesteld;
3. De gemeente Nieuwkoop zet in op het realiseren van publieke collectieve warmtenetten als deze de laagste maatschappelijke kosten hebben en deze financieel en organisatorisch haalbaar zijn;
4. De gemeente Nieuwkoop hanteert als uitgangspunt bij toekomstige warmtenetten een publiek meerderheidsbelang. Daarbij kan een uitzondering gemaakt worden voor warmtegemeenschappen van afnemers die samen hun eigen warmtevoorziening willen ontwikkelen;
5. De volgende herijking van de Transitievisie Warmte vindt over twee jaar plaats.

Kanttekeningen / risico’s en beheersmaatregelen

- In de visie worden geen gebieden aangewezen die voor 2030 van het aardgas af gaan. We wijzen nu nog geen gebieden aan voor volledig aardgasvrij omdat we inzetten op een realistische en planbare transitie. Hierdoor ligt de focus van het volledig aardgasvrij maken

van de Nieuwkoopse gebouwen tussen 2030 en 2050. Dit heeft als risico dat er vertraging kan ontstaan in het bereiken van de doelen uit het Klimaatakkoord.
- De planning voor de uitvoering van realistische wijkaanpakken vereist een grote ambtelijke inzet. Deze inzet is geborgd met het raadsvoorstel ‘monitoring van het duurzaamheidsprogramma en de keuze voor scenario 3’ in de besluitvormende raad op 23 april 2023. Hiermee is voldoende ambtelijke capaciteit beschikbaar gesteld voor de wijkaanpakken.
- Deze herijking is een momentopname. De komende twee jaar worden wederom ingrijpende ontwikkelingen verwacht. Naast de wetten zijn er volop innovaties in de warmtetransitie, komen er verplichtingen voor hybride warmtepompen en verandert de publieke opinie over het uit-faseren van aardgas. Daarom vindt na twee jaar opnieuw een herijking plaats.

Financiële en Juridische gevolgen
Het visiedocument is een beleidsstuk, geeft richting en is juridisch niet bindend. Er is geen sprake van bezwaar en beroep in de vorm van Algemene wet bestuursrecht.

Gemeentelijk deelname aan een warmtebedrijf vraagt om een stevige organisatie en brengt financiële risico’s met zich mee. Het ontwikkelen van een warmtenet vereist een investering van meerdere miljoenen. Door de verbeterde bescherming van afnemers kunnen eventuele verliezen slechts deels gedekt worden met een verhoogde jaarlijkse bijdrage. Dit voorstel behelst alleen de visie hierop. Bij daadwerkelijke deelname moet per project besloten worden welke rol de gemeente neemt.

Bijlagen
Bijlage 1: Herijking Transitievisie Warmte
Bijlage 2: Brief voortgang voorstel Wet Collectieve Warmte
Bijlage 3: Onderzoek Geothermie ZH Scanlijn 25
Bijlage 4: Energiebesparingsgids Woerdense Verlaat versie 2.2
Bijlage 5: Stand van zaken Wijkaanpak Woerdense Verlaat
Bijlage 6: NPLW de lokale warmtetransitie
Bijlage 7: Transitievisie warmte Nieuwkoop 2021

Advies meningsvormende raad